EBÜ’L-HAYR HABEŞÎ

Mekke’de yaşamış, Allahü teâlânın sevgili kullarından. Künyesi, Ebü’l-Hayr olup, Tâvûs-ul-Haremeyn de lakabıdır. Kendisine Habeşî nisbet edilmiş, Ebü’l-Hayr Habeşî diye meşhûr olmuştur. Gençliğinde, Cürcan’ın ileri gelenlerinden birinin kölesi idi. Efendisi onu âzâd edince, oradan ayrıldı.

Ziyâretine gittiği bir büyüğün işâreti üzerine Mekke’ye göçtü. Orada yerleşip, altmış sene Mekke-i mükerreme ve Medîne-i münevverede ikâmet etti. 383 (m. 993) yılında Güney İran’da Horasan ile Fâris bölgeleri arasında bulunan, zamanın ilim merkezlerinden Ebrikûh’ta vefât edip, oraya defn edildi.

Bir kula köle iken, asıl efendisini hiçbir zaman unutmayan Ebü’l-Hayr Habeşî hazretleri, devamlı Allahü teâlâya kulluk ile meşgûl olurdu. Efendisi her zaman bir arzusu olup olmadığını sorar, kendisinden birşeyler istemesini arzu ederdi. Âmâ o, hiç birşey istemezdi. Birgün ille de istemesi için sıkıştırınca, “Eğer istersen, beni Allahü teâlânın rızâsı için âzâd eyle” buyurdu. Efendisi, “Yıllardır, efendi sen, köle benim. Seni ben çok önceden âzâd etmiştim” dedi. Bunun üzerine oradan ayrılıp Bağdâd’a vardı. Büyüklerden birini ziyâret arzusuyla gittiğinde, onun son nefesini vermek üzere olduğunu gördü. Selâmını alan o büyük zât, “Ey Ebü’l-Hayr! Sana hasret kalmıştık. Senin Hicaz’da müşerref olacağın bir lakabın vardır, aradığını orada bulursun” buyurdu. Bunun üzerine Mekke’ye gidip, yıllarca orada kaldı. Mekke’de bulunduğu zaman zarfında, oranın büyüklerinden istifâde etti. İnsanların Allaha karşı vazîfelerini yapmalarını ister, onlara tatlı dille nasihatlerde bulunurdu. Cömertlikte eşi yoktu. Kendisi kimseden birşey istemez, hacetini Allahü teâlâdan beklerdi. Şeyh Ammû ve Şeyh Abbâs, onu görmekle şereflendikleri için övünürlerdi.

Biri Mescid-i harama gelip, “Cömert dedikleri kimseler nerededir?” dedi. Sofileri işâret edip, “Cömert denen kişiler bunlar mıdır?” diye sordu. Bir müddet sonra Ebü’l-Hayr Habeşî hazretleri kapıdan girdi. Kızgınlığı yüzünden belli oluyordu. “Civanmertleri soran kimdir? Cömert olan cömertleri görür” buyurdu.

Dostları anlatır: Resûlullahın (aleyhisselâm) kabr-i şerîfine gittiğinde, “Esselâmü aleyküm, yâ Resûlessekâleyn” derdi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) her zaman “Ve aleykesselâm, yâ Tâvûs-ul-Haremeyn” diye cevap buyururlardı.

Kendisi anlatır: “Altmış sene Mekke ve Medine’de oturdum. Çok sıkıntılar çektim. Ne zaman bir kimseden birşey istemeyi düşünsem, gâibten bir ses: “Bize secde ettiğin yüzü, başkalarının önünde küçük düşürmekten utanmaz mısın?” der ve beni vaz geçirirdi.

“Kendisini dünyâdan âzâd etmiş olanlara hizmet etmeye nefsini mecbûr hisseden kimse, azat olmuştur. Yiğit, kendi nefsi için alçalmayan ve başkalarını küçük görmeyendir, iyilik, âzâd olanların ticâretidir. Tevâzu da onun faydasıdır” buyururdu.

---

1) Nefehât-ül-üns sh. 260